

సనాతనిస్టు విభ్రమం

మా తాలూకా పల్లెటూళ్ళలో గమనించదగిన విశేషం ఏమిటంటే -
అరుగులు. వాటిని గురించి రాయాలంటే ఎంతయినా ఉంది.

ఈ అరుగులు వీధి వాకిలి కిరువైపులా ఉంటూ నామమాత్రంగా ఇంటివారి హక్కు భుక్తములలో ఉన్నవయి, క్రియకు ఊరి వారందరికి ప్రైవేటు మీటింగులు చెయ్యటానికి ఉపయోగపడుతూ ఉంటవి. అది లచ్చయ్యగారి అరుగు కానివ్వండి, సనాతనిస్టు యాజులుగారి అరుగు కానివ్వండి, అడివి శంకరయ్య గారిది కానివ్వండి. మీరు ఆ గ్రామస్తులు కనక అయినట్లయితే, ఆ అరుగు 'విడిగా' వున్నప్పుడు మీరు వెళ్ళి, అప్పటికి అక్కడ హాజరులో ఉన్న నలుగురయిదుగురితోనూ మీరు దానిమీద ఒక సభ చేసి, మీలాగా ఆ సమయానికి ఆ ప్రదేశములో హాజరుగా ఉండనట్టి ఏ కొందరిని గురించి గాని దూషణ తిరస్కారాదులు జరిపి, మీ పని పూర్తి కాగానే పై బట్టలు దులిపి ఎవరి దారిన వారు చక్కా పోవచ్చును. ఇందుకెవరి అభ్యంతరమున్నూ ఉండబోదు.

ఇది బస్తీలలో వల్లపడదు. ఉత్త మునిసిపాలిటీల శకంలోనే పర్మిషనులనీ, లైసెన్సులనీ పెట్టి, వీధి మీదికి ఉండే అరుగుల అభివృద్ధికి చాలా అంతరాయాలు ఏర్పాటు చేశారనుకుంటే, కమిషనర్లు, స్పెషల్ ఆఫీసర్లు రావటంతో బస్తీలలో వాళ్ళు బయటి అరుగులకు పూర్తిగా నీళ్ళు విడిచి పెట్టవలసి వచ్చింది.

ఆన 19.... సం॥ ది 6 జూన్ తారీఖ్ను... గ్రామ కాపురస్తులు (1) కలవా గౌరీశ్వర సోమయాజులు (వురఫ్ సనాతనిస్టు యాజులు) (2) అగస్టుల సీతాపతి శాస్త్రి; వీరుగాక నలుగురు బ్రహ్మచారులూ కలిసి గౌరీశ్వర సోమయాజుల వారి వీధి అరుగుల మీద సదరు యాజులవారి ఆధిపత్యం కింద ఒక చిన్న అన్ లాపుల్ ఎసంబ్లీ అయినారు.

“చలవయ్య బావకూతురు వచ్చిందే!” అన్నాడు శంకరం.

“అంత దూరాన చూసి ఎవరో కిరస్తానీ పంతులమ్మేమో అనుకున్నా. తీరా చూస్తే మన మిస్సమ్మే!” అంటూ సీతాపతి బ్రహ్మచార్లకేసి కన్నుమలిపాడు. బ్రహ్మచార్లు తలలు ఎగరవేసి నవ్వారు.

“అది ఆ ఇంగిలీషు చదువులో ఉంది, ఇంగిలీషు చదువు మనకందరికీ కిరస్తానీ కూడు కుడుపటాని క్కాదూ వచ్చింది?... ఏమిటో లచ్చయ్య అభిప్రాయం?”

“ఎప్పుడో చల్లగా పిల్లదానికి పెళ్ళిచేసేస్తాడు. అంతకన్న అభిప్రాయం ఏముంటుంది? దాని చదువూ, దాని వేషం, దాని వాలకం - అంతా కళ్ళెదట కనపడుతూనే ఉందిగా!” అన్నాడు సీతాపతి.

“ఆహా! కనపడకేం? వాళ్ళతాత దాని అవతారం చూస్తే ప్రాయోపవేశం చేసి ఉండేవాడు... దీనికేదో చెయ్యాలి మనం. నేను లచ్చయ్యతో ఖచ్చితంగా ఒకసారి మాట్లాడాలని అనుకుంటున్నా, ఏమంటావు సీతాపతి?”

“కానియ్యి మరి, శుభస్యశీఘ్రం. ఏదోవిధంగా నలుగురి తలకాయలూ ఒక చోట చేర్చి పార్టీలు తీసేసుకున్నామా? మళ్ళీ లచ్చయ్య కూతురి పెళ్ళి చెయ్యటం, నేను చెయ్యలేదు అదే చేసుకుంది అనటం, కొందరు వెళ్ళటం, కొందరు వాళ్ళింటికి వెళ్ళకపోవటం... కానీండి! అదేదో దబ్బున తేల్చుకుంటే మళ్ళీ మనపార్టీల గోలలో మనం పడదాం!” అన్నాడు సీతాపతి, ఊరి పాలిటిక్సు యావత్తూ తన నెత్తిమీదిగానే వెళుతున్నట్టు.

“నువ్వూరా, అడివీ?”

“మరేం లేదుగాని, బాబాయి; గాంధీ మహాత్ములంటారు గదా-”

“ఓరి నీ గాంధీ మహాత్ములు గడ్డలుగానూ! మతాన్ని గంగలో కలుపటానికి చూస్తున్న కోమటి ముండాకొడుకును పట్టుకు వదలడేమండీ ఈనా?” అన్నాడు యాజులు.

“మరేం లేదుగాని ఆయన వెధవల్ని పెళ్ళాడమని ఉత్తరువు చేశారు కదా! అని చెప్పబోయినాను!” అన్నాడు శంకరయ్య.

“వాడికేం? వాడు రేపు మలభక్షణ చెయ్యమంటే చేస్తావుట్రా!” అన్నాడు యాజులు కదులుతున్న పళ్ళు బిగబట్టి.

“ఏం లాభమంటాను? జుట్టు దువ్వుకుంటుంది, పూలు పెట్టుకుంటుంది, చదువుకొంటుంది! వైధవ్యం తప్పుతుందా? పోయిన పసుపూ కుంకం మళ్ళీ వస్తయ్యా? రావూ! పెళ్ళి చేసుకోటం కల్లోవార్తా! దానికి పెళ్ళిచేసి లచ్చయ్య ఊళ్ళో ఒక్క ఘడియ ఉండగలదూ?” అని అడిగాడు యాజులు ధీమాగా.

“ఎట్లా ఉంటాడూ?” అని తిరిగి అడిగాడు సీతాపతి.

“ఎందుకుండడూ?” అన్నాడు శంకరయ్య దేన్నో గురించి ఆలోచిస్తూ. బ్రహ్మచార్లంతా నవ్వారు.

“ఎవరు వారు!” అన్నాడు యాజులు అనవసరంగా కళ్ళమీదికి ఎండ పడుతుందేమో

నన్నట్టు చెయ్యి అడ్డంపెట్టి. అప్పుడే చీకటి పడబోతున్నది. దారి వెంట నెత్తిన పెద్ద గడ్డిమోపుతో వెళుతున్న మనిషి ఆ ప్రశ్న విని ఆగి, “నేనే మామా!” అన్నాడు.

“సుబ్బన్నా! కుప్ప కొట్టించావుట్రా? మీ వెధవ-”

“అయితే! మామా! మన లచ్చయ్యగారింటికెవరో వస్తున్నారే! పాతికేళ్ళవాడు. సాయిబల్లే ఉన్నాడు. ఏ వూరంటిని; చెప్పలా! లచ్చయ్యగారి ఇంటి కని మటుకు అన్నాడు.”

“ఎందాకా వచ్చాడేం?”

“సూరయ్యగారి వామిదాకా వచ్చి ఉంటాడు?” అంటూ సుబ్బన్న సాగాడు.

ఎసెంబ్లీ మెంబర్లు మొహమొహాలు చూసుకున్నారు. లచ్చయ్యగారింటికి సాయిబులు కూడా రావటం దాకా వస్తే, ఇక ఎవరివల్లా అయేదేమీ లేదు. ‘పార్టీలు’ తప్పవనేమో సీతాపతి నిట్టూర్పు విడిచాడు. ఆలోచన అభినయించుతూ బ్రహ్మచార్లు మెడలు గోక్కోటం మొదలుపెట్టారు. ఇంతటిలో వీధి చివర ఆగంతకుడి ఆకారం కనిపించింది. బొందిలాగు సాయిబుల ఫాషను అయితే చెప్పలేం కాని వచ్చే కుర్రవాడిలో సాయిబు లక్షణాలేమీ లేవు. అతనికి పాతికేళ్ళూ లేవు. ఇరవై రెండుకన్న ఎక్కువ ఉండవు.

“ఎవరువారు?” అన్నాడు యాజులు గంభీరంగా.

“తమరెవరు?” అన్నాడాగంతకుడు సవినయంగా.

“ఏవూరు?” అన్నాడు సీతాపతి.

“తమది?” అని తిరుగు ప్రశ్న వచ్చింది.

“ఓయ్!” అన్నాడు యాజులు.

“చిత్తం! సరిగా ఆమాటే నేనూ అందామనుకుంటున్నాను. ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పటం ఇష్టంలేనివాళ్ళు ఎన్నడూ ప్రశ్నలు వెయ్యకండి!” అంటూ ఆ ఆగంతకుడు లచ్చయ్యగారింటివేపు సాగిపోయినాడు.

యాజులు పెద్ద సందిగ్ధావస్థలో పడ్డాడు. ప్రసాదరావు రాక ఆయన ప్లానులన్నిటినీ తారుమారు చేసింది. యాజులు, పాపం, మతాన్ని గురించీ, ధర్మాన్ని గురించీ లచ్చయ్యగారి ఎదుట ఏకరువు పెట్టడానికి చిన్న ఉపన్యాసం తయారు చేశాడు. ఏం లాభం? అంతా బూడిదను బోసిన పన్నీరయింది. ఆ కుర్రవాడి ఎదట ఆ ఉపన్యాసం వెళ్ళవలసిన తీరుగా వెళ్ళదు. యాజులు ఉత్తమ శ్రేణికి చెందిన సనాతనిస్టు కాడని కాదు. కుర్రకుంకను చూస్తే ఆయనకు భయమనీకాదు, అదొక మనోదౌర్బల్యం.

అందుకని యాజులు తన ప్రయత్నంనించి విరమించవలసిందేనా? ఒక్క నాటికీ కాదు. అన్నిటికీ ఉన్నాడుగా పాపాల ఖైరవుడు, తిక్క శంకరయ్య!

యాజులుగారు అర్జంటుగా రమ్మంటున్నారని ఒక బ్రహ్మచారి వచ్చి శంకరయ్యకు కబురు అందించి వెళ్ళిపోయినాడు. అప్పుడే భోంచేసి భుక్తాయాసం తీరటానికి మంచం వేసుకుంటున్న శంకరయ్య మంచం అక్కడే వదిలిపెట్టి యాజులు గారింటికి ప్రయాణమైనాడు.

“ఒరే, శంకరం! ఈ పని నీవల్లనే కావాలి.”

“అదెంత భాగ్యం! ఏం చెయ్యమంటావు నన్ను?”

“ఒక్కసారి నువ్వు లచ్చయ్యగారింటికి పోయిరావాలి.”

“ఇప్పుడు! నుంచున్నట్టుగా రానూ?” అంటూ శంకరయ్య బయలుదేరాడు.

“ఒరే! ఒరే! ఏమిటా పోవటం? పోయి ఏం చేస్తావు?”

“ఏం చెయ్యమన్నావో చెప్పుమరీ!”

“నిన్న లచ్చయ్యగారింటికి వచ్చిన కుర్రవాడెవరో, ఎందుకు వచ్చాడో, వాడూ సరోజినీ ఒకరితో ఒకరు లేచిపోయ్యేట్టున్నారేమో - వెకవెకలూ పకపకలూ ఆడుతున్నారేమో - చూసిరావాలి. నేను పంపించానని చెప్పేవు సుమా! నువ్వు మరీ ఎద్దుమొద్దు స్వరూపానివి; ఆఁ? వెళ్ళు! ఏవేం తెలుసుకోగలవో అవన్నీ తెలుసుకురా! తరువాత ఆలోచిద్దాం!”

అడివి శంకరయ్య ‘లచ్చయ్యబాబూ!’ అంటూ లోపలికి వచ్చేటప్పటికి నిన్న వచ్చిన కుర్రవాడు ఒక కుర్చీలో కూర్చుని ఏదో పుస్తకం చూస్తున్నాడు. అతని వెనకగా కుర్చీమీద చేతులు పెట్టి సరోజిని ఆ పుస్తకమే చూస్తున్నది. ఇద్దరూ చెప్పతరం కాకుండా విరగబడి నవ్వుతున్నారు. ఇంకేం ఒక పాయింటు తేలిపోయింది. ఈ యిద్దరూ లేచిపోవటం రూఢే! యాజులెంత దూరాలోచన కలవాడు!

“రండి తాతగారూ, కూర్చోండి!” అని ప్రసాదరావు శంకరయ్యను గౌరవం చేశాడు, తనే గృహయజమానల్లే.

శంకరయ్య దూరంగా కూర్చున్నాడు. ఆయనకు చప్పు చప్పున వెయ్యవలసిన ప్రశ్నలన్నీ వేసేసి యాజులుముందు ఎప్పుడు వాలుదామా అని ఉంది. ఎట్లా ఉపక్రమించాలో తెలియలేదు. చివరకు తెగింపుచేసి “మీదే గ్రామం, నాయనా?” అన్నాడు శంకరయ్య.

“నేను ప్రస్తుతం పట్నంలో ఆనర్సు చదువుతున్నానండీ!” అన్నాడు ప్రసాదరావు.

“మా లచ్చయ్య నీకేం కావాలి బాబూ?”

“నాకేమీ అక్కర్లేదు!” అన్నాడు ప్రసాదరావు చాలా తాపీగా.

శంకరయ్య నిర్ఘాంతపోయినాడు. చదువుకున్నవాళ్ళు మాట్లాడితే అర్థం చేసుకోవటం కష్టమని ఆయనకు తెలుసును. కాని ఇంత కష్టమని ఆయన ఎన్నడూ అనుకోలేదు. “ఏమిటిది?” అని అడిగితే తన మర్యాదకు భంగం కలుగుతుందని దాన్ని అంతటితో పోనిచ్చాడు.

“అట్లాగా? అయితే నువ్వీ గ్రామం ఏం పనిమీద వచ్చావు బాబూ?”

“సరోజిన్ని చూసిపోదామనీ, మిమ్మందర్నీ కలుసుకుందామనీ!”

శంకరయ్య ఈ సమాధానానికి ఆశ్చర్యపోయినాడు. సామాన్యంగా ఇంగ్లీషు చదువుకున్న వాళ్ళకు ఇంత కలుపుగోలుతనం ఉండదు. శంకరయ్యకు మరికొంచెంసేపు కూర్చుని ఈ మంచి కుర్రవాడితో గాంధీమహాత్ముల గురించి మాట్లాడదామనిపించింది.

“ఏమండీ, తాతగారూ! మిమ్మల్ని యాజులుగారేనా పంపించింది?”

శంకరయ్య నిర్ఘాంతపోయినాడు. ఇది కేవలం గారడీగా ఉంది. ప్రసాదరావు ఆయన కంగారుచూసి నవ్వుతూ, “నన్ను మీ వూరివారు ఎరగరుగాని నేను అందర్నీ ఎరుగుదును” అన్నాడు.

“ఇదిగో చూడు, నాయనా! యాజులు నన్నిక్కడికి పంపించినమాట ఎవరితోనూ చెప్పవద్దన్నాడు, నీకు తెలిస్తే తెలిసిందికాని ఇంకెవరికీ చెప్పకు. నువ్వు కూడానే అమ్మాయి! ఆఁ!”

“అయితే తాతగారూ! మీకు గాంధీమహాత్ముడంటే గురికదా? మీరు యాజులూ వాళ్ళతో ఎందుకు కలుస్తారూ? ఇప్పుడు సరోజిని పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే యాజులు వద్దంటాడు! అదే గాంధీ మహాత్ముడైతే తప్పకుండా చేసుకోమంటాడు! గాంధీ మహాత్ముడు ఎక్కువ! యాజులెక్కువ?”

“చాలా ముఖ్యమయిన విషయం తీసుకొచ్చావు. చూడు బాబూ! గాంధీ మహాత్ములకు హిందూ ధర్మమంటే యిష్టమని చెబుతారే? వెధవ ముండల పెళ్ళిళ్ళు ఎప్పుడూ తప్పే! విన్నారూ?”

“గాంధీ మహాత్ముడికి కూడా ఆ ముక్క తెలుసు!”

“ఆఁ! ఆఁ! అట్లాగా?” అంటూ చెవులు రిక్కించి వినటం మొదలుపెట్టాడు శంకరయ్య. ఇంత తెలివిగల కుర్రవాణ్ని తను ఎన్నడూ చూసి ఎరగడు. “ఆఁ! ఆఁ!”

“అయితే ఇది ఏ యుగం?”

“ఆఁ!”

“చెప్పండి! ఇది ఏ యుగం?”

“కలియుగం కాదూ?”

“కాదూ మరీ? కలియుగంలో ధర్మం ఒక పాదం మీదనే నడవాలి? యుగధర్మం పాటించాలి. వానాకాలంలో మామిడిపళ్ళు రావడం లేదా? మామిడిపళ్ళు మంచివే కావటానికి! ఏమంటారు?”

“బాగుంది! బాగుంది! ఎట్లాగూ!”

“గాంధీ మహాత్ముడు అవతారం కనక ఆయన యుగధర్మం అమలులో పెడతాడు గాని సనాతన ధర్మం లెక్కచెయ్యడు. రాముడేం చేశాడు? తన యుగ ధర్మం పాటించి రాక్షసులను సంహరించాడు. కృష్ణుడు ఏం చేశాడు? రాక్షసులను చేరదీశాడు. ఘటోత్కచుణ్ణి పాండవుల పక్షాన ఉంచాడు. చూడండి ఈ చిత్రం! అది యుగధర్మం! వెధవ ముండలు పెళ్ళి చేసుకుతీరాలి. అది యుగధర్మం. ఇంకో చిత్రం చూడండి. ఈ సనాతనులు కృతయుగధర్మం తెచ్చిపెట్టాలని చూస్తారు చూశారా? వాళ్ళంతా లోపల అమిత పాపాత్ములు. వాళ్ళకెప్పుడూ ఇంకోళ్ళయ్యావే! ఇప్పుడు మీవంటి పుణ్యాత్ములకు సరోజిని పెళ్ళిచేసుకుంటే దిగులా? మీరూ సంతోషిస్తారు, ఒక బుద్ధిమంతురాలు సుఖపడుతున్నది కదా అని, అవునంటారా, కాదంటారా?”

“అది సుఖపడితే నేను సంతోషించనా? నాకు కూతుళ్ళు లేరూ! నా కూతురొకటి అదొకటినా నాకు?”

“యాజులు చూడండి మరి! ఎవరు ఏ పెళ్ళి చేసుకున్నా తన ధర్మం చెడదు కదా. ఎవరన్నా సుఖపడుతుంటే ఆయనకు ఏడుపు! అనకూడదు కాని ఆయన సరోజిని వంక అదోరకంగా చూస్తాడుట, చూపులతో శరీరమంతా తడివినట్టవుతుందిట పాపం, సరోజినికి!”

శంకరయ్య మళ్ళీ నిర్ఘాంతపోయినాడు - నమ్మలేకపోయినాడు. “యాజులే? కాకపోయినా ఆ ముండాకొడుకు అందరివంకా అట్లాగే చూస్తాడు. ఏమో, ఎవరు చెప్పగలరు? బ్రహ్మకైనా పుట్టు రిమ్మతెగులు!”

“మీ కాశ్చర్యంగా ఉన్నట్టుంది. నేనింకా ఈ ఊళ్ళో నాలుగు రోజులుంటాను. మీకు స్వయంగా చూపిస్తాను కాదూ ఆయన ప్రకృతి!” అన్నాడు ప్రసాదరావు.

సరోజినీ, ప్రసాదరావు ఎవరి ఆలోచనలో వారు ఉండిపోయినారు.

“నీ దుర్మార్గం కొంచెం దుస్సహంగా ఉందిరా, ప్రసాదరావు!” అంది సరోజిని.

“నీకు తెలియకపోతే నీవు ఊరుకోరాదుటే! ఆడదానివి నీకీ విషయాలేం తెలుస్తై? రెండు అబద్ధాలాడి ఒక కొంప నిలబెట్టమన్నారు. ఇప్పుడున్న పరిస్థితుల్లో నీ పెళ్ళి ఐన మరుక్షణం మీ నాన్నను యాజులు వెలివేయించగలడు. ఆ గాడిద కోరలు తీసేసికాని నే

నిక్కణ్ణించి కదలను. తెలిసిందా? నీకేం? నీ దారిన నువ్వు నీ మొగుడితో కులుకుతూ చక్కాపోతావు. ఇక్కడ పెదనాన్న పాట్లు కుక్కలూ, నక్కలూ పడవు. యాజుల్ని హతమార్చుతాను.”

“అదంతా బాగానే ఉంది. పాపం, ఈ పిచ్చివాణ్ణి నువ్వు గోల చేస్తుంటే నాకు కష్టంగా ఉంది.”

“శంకరయ్యా?... మన చేతికి వజ్రాయుధం దొరికింది. దాన్ని ఉపయోగించుకోవద్దంటావేం? నా అవసరం కొద్దీ ఈ ఆయుధాన్ని నేను పట్టుకోడానికి అనువయిన పిడి వేసుకుంటున్నాను. తప్పా?”

“ఏమో, సాటి మనిషిని గురించి చేతి కర్రను గురించి మాట్లాడేటట్టు మాట్లాడితే తప్పో, రైటో నేనేం చెప్పను?”

“ఓం! నీ సెంటిమెంట్లు ప్రస్తుతం కట్టిపెట్టు. నేను శంకరయ్యకేమీ అపకారం చెయ్యబోవటం లేదు.”

లచ్చయ్యగారి ఇల్లు వదిలిపెట్టిన తరువాత శంకరయ్య పారవశ్యంలో తన కోసం అరుగుమీద కనిపెట్టుకుని ఉన్న యాజులు మాటే మరిచిపోయి యెకాయెకి కొంప చేరుకున్నాడు. అతగాడి ముఖారవిందం కోసం నిరీక్షించి నిరీక్షించి విసికి యాజులు తూర్పు పొలం వెళ్ళాడు.

మర్నాడు ఉదయం ఇద్దరు బ్రహ్మచార్లు శంకరయ్య చెరొక చెయ్యి పట్టుకుని యాజులు గారింటికి నడిపించుకుంటూ వచ్చారు. తానీషా వద్దకు తీసుకు రాబడుతూ రామదాసు రాముడ్ని గురించి పలుకుతూ వచ్చినట్లు శంకరయ్య ఎవరికీ అర్థం కాకుండా ‘గాంధీ మహాత్ముని’ గురించి ఏవో అరుస్తూ వస్తున్నాడు. మధ్య మధ్య ‘నే చెప్పలా?’ అని దబాయించి అడుగుతున్నాడు. ‘అన్నీ చెప్పావులే!’ అంటున్నారు బ్రహ్మచారులు.

యాజులు బ్రహ్మచార్లను వాళ్ళపని చూసుకోమని పంపించి, “ఏంరా, శంకరయ్యా! ఏం చేసుకొచ్చావు?” అన్నాడు.

“పనయితే చేసుకొచ్చాను. అంతా చెప్పమంటే నేను కూడబలుక్కోలేదు - నువ్వడుగు; నేను చెప్పకపోతే అప్పుడను!”

“ఆ కుర్రవాడిది ఏ వూరు?”

“అదేదో చెప్పాడమ్మా! పట్నం. అదుగదీ! పట్నం!”

“పట్నమేమిటి?”

“అవునూ! పట్నంలో ఆనర్సు చదువుతున్నాట్ట!”

“ఆనర్సేమిటి?”

“ఆ! నాకు తెలుసేడుచునా, ఏమన్నానా?”

“ఇంతకూ వాడే వూరి వాడంటే పట్నమంటా వేమిరా?”

“అదే చెప్పాడు మరి!”

“బాగుంది! ఇక్కడికెందుకు వచ్చాట్ట?”

“అదేదో - ఆ! మనల్ని అందర్నీ చూడటానికి వచ్చానన్నాడు.”

“హోరి పిడుగా!”

“నా మాట నమ్మకపోతే నువ్వే వెళ్ళి అడగవచ్చును!”

“నిన్న నటంలేదు లేదోయ్! వాడు నీవంటి వాళ్ళను పదిమందిని కలిసి అవుపోసనం పుచ్చుకునేట్టున్నాడు. అయితే యింతకూ ఏమంటాడ్రా వాడూ? అదీ వాడూ వెకవెక లాడుతున్నారా?”

“అట్లా అడుగు చెబుతాను! వాళ్ళిద్దరూ తప్పకుండా పెళ్ళి చేసుకుంటారు. ఆ మాట ఆ కుర్రవాడే చెప్పాడు! పైగా దాంట్లో తప్పులేదని కూడా రుజువు చేశాడు!”

“ఛీ, త్రాష్టుడా!”

యాజులు అవస్త వర్ణనాతీతంగా ఉంది. లచ్చయ్యగారింటికి వచ్చిన కుర్రవాడి పేరు మాత్రం ఎట్లాగయితేనేం బయటపడ్డది. ఆ పైన ఒక్క నలుసయినా తెలియలేదు. తీరా సమయానికి గ్రామంలో లచ్చయ్య భార్యకూడా లేకుండా పోవటమేమిటి - తన కర్మం కాకపోతే! ఆవిడ ఉంటే ఏ ఇల్లాలి ద్వారానయినా బయటికి లాగవచ్చును - ఆ కుర్రవాడెవరో; వాడికి లచ్చయ్యగారింట ఏం పనో, వాడూ అదీ (సరోజిని) అస్తమానమూ వెకవెకలూ పకపకలూ పడటానికి హేతువేమిటో ఇత్యాది వివరాలు.

పోనీ లచ్చయ్యనే నిలవేసి అడుగుదామంటే ఆ కుర్రవాడెప్పుడూ లచ్చయ్య వెంట ఉంటూ లచ్చయ్యను పలకరించినప్పుడల్లా తనే అందుకుని చావ గొట్టేస్తాడు. అతడి మాటలు బొత్తిగా అర్థం కావు. తెలుగో అరవమో కూడా తెలియదు. పైగా అతను మాటాడుతున్నంత సేపూ ఇంకొకరి మాట చొరనివ్వడు.

శంకరయ్య - పిచ్చి ముండాకొడుకు - ఎందుకూ కొరగాకుండా ఉన్నాడు.

ఆ కుర్రవాడు వచ్చి అప్పుడే మూడు రోజులయింది. వాణ్ణి గురించి తెలుసుకోవలసింది చూడబోతే బోలెడుంది. తెలుసుకొన్నది బొత్తిగా ఏమీలేదు.

ఈ మనోవ్యాధి చాలనట్టు శంకరయ్య కిందటిరాత్రి ఇంకో విశేషం కూడా చెప్పి వెళ్ళాడు - ఎంత మటుకు నిజమో ! ఆ ప్రసాదరావు ఈ సరోజిని బయటి గదిలో పక్క పక్కగా మంచాలు వేసుకుంటూ పడుకుంటారుట. ఇదే నిజమయితే - నిజమని రుజువు చెయ్యగలిగితే - లచ్చయ్య భరతం పట్టించవచ్చును. ఔరా! తమ అందరి కళ్ళల్లోనూ ఇంత తాల్చినకారం కొట్టి, ఇంట మిండడిని తెచ్చి పెడతాడా లచ్చయ్య? ఊరు గొడ్డుపోయిందనుకున్నాడా?

ఆ రాత్రే ఈ విషయమేమిటో తేల్చాలని పట్టుపట్టాడు యాజులు. ఇంకొకరి మద్దతుగా ఉంచుకుంటే సాక్ష్యం ఉంటుందని ఆలోచన తట్టింది. కాని కన్నంలో దొరికే దొంగకు ఏ సాక్ష్యం కావాలి కనక? ఒకవేళ ఇంతా జేసి ఏమీ లేకపోతే రెండో వాడితో చిక్కుంటుంది - అని యాజులు తను చెయ్యదల్చుకున్న కాస్త అన్వేషణ స్వయంగానే చేద్దామనుకున్నాడు.

రాత్రి పదిన్నర అయింది. వీధి నిర్మానుష్యంగా ఉంది. అంతవరకూ అక్కడక్కడా అరుగులమీద చేరి ఆత్మస్తుతి కాకపోయినా పరనింద చేస్తున్న గ్రామస్తులు ఒక్కొక్కరే నిష్క్రమించారు.

గుడి మండపం మీద చీకట్లో ప్రసాదరావు శంకరయ్య కూచుని చాలా రహస్యంగా మాట్లాడుకుంటున్నారు.

“నేనూ సరోజినీ ఒక చోట పడుకుంటామని ఆ ముసలాడికెందుకు చెప్పావయ్యా?” అన్నాడు ప్రసాదరావు.

“అయ్యో! నేను చెప్పలా!” అన్నాడు శంకరయ్య.

“అయితే సరే! కొంపతీసి చెప్పావేమో అని అన్నాలే! ఎందుకంటే ఇప్పుడతడికి సరోజినిమీద భ్రమ ఉంది కాదా? అసూయపడతాడు, తెలియలే?”

“తెలిసింది” అన్నాడు శంకరయ్య నిట్టూర్పు విడిచి. అక్కడికి ఒక గండం గడిచింది. నోరుజారి అన్నాడు శంకరయ్య యాజులతో ఆ మాట. చెప్పలేదని ప్రసాదరావు నమ్మాడు కనుక ఫరవాలేదు అనుకున్నాడు. శంకరయ్య చెప్పినట్లు ప్రసాదరావు సులభంగానే గ్రహించాడు. అసలు అదే అతనికి కావలిసింది కూడా.

“ముసలాడికి పిల్లదాని మీద భ్రమ ఎంత ఉందీ నీకు తెలీదు, తాతా! నీకు బహుశా ఈ వేళే చూపించగలుగుతానేమోగా! తొందర ఎందుకూ?”

“నేను నమ్మలేకుండా ఉన్నా నబ్బా! యాజులు అగ్నిహోత్రం! అటువంటి వాడు కాదు!.... అయినా చూద్దాంగా!”

“అవును, తినబోతూ రుచులడగడం ఎందుకూ? ఒక్కరోజుకే తొందరపడకు. రెండు మూడు రోజుల్లోనే రహస్యం బట్టబయలు చేస్తాను... ఎందుకూ? అ-డు-గో! మన యాజులు! భేష్! జాగ్రత్తగా గమనిస్తూండు, ఏం చేస్తాడో! మాట్టాడకు.”

యాజులు మెల్లిగా లచ్చయ్యగారింటి వైపు వచ్చాడు. వీధిలో ఎవరూ లేరు. ఎటుపోయి ఎటువచ్చినా మంచిదని లచ్చయ్య ఇంటిముందు ఆగి వంగి అరికాల్లో ఏదో అంటినట్టు నటించి దులుపుకున్నాడు. ఎక్కడా ఏమీ అలికిడిలేదు. ఆయన మెల్లిగా లచ్చయ్యగారి అరుగెక్కి కిటికీ తలుపుల సందుగుండా గదిలోకి తొంగి చూడాలి. అదీ కార్యక్రమం. తీరా ఉపక్రమించుదా మనుకుంటుండగానే గుండెలు టపటపలాడటం మొదలుపెట్టినై. ధైర్యం చెయ్యాలని చూశాడు. లాభం లేకపోయింది. అరుగు ఎక్కవలసిన యాజులు అరుగు దాకా వెళ్ళి దానిమీద చతికిలబడ్డాడు. ఇంకా కొంచెం సేపటికి మిగతా కార్యక్రమం జరపటానికి తగిన సత్తా రావచ్చునేమో కాని ఇప్పటికింతవరకే సత్తా ఉంది.

ఎక్కడో ఏదో చప్పుడయింది. యాజులు గుండె బద్దలయింది. దబ్బున అరుగుమీదినించి దిగి వీధి మధ్యకు వచ్చి రెండడుగులు వేసి ఆగాడు. ఏమిటీ పిరికితనం? తెగించి మళ్ళీ వెళ్ళి అరుగుమీద కూర్చున్నాడు. అంతవరకూ అదివరకు ఒకసారి చేసిన పనేగా! పైన ఏమి చేతామా అని అనుమానిస్తుండగా గదిలో గాజుల చప్పుడయింది. ఎవరో ఆడది నిద్రమత్తుగా కొద్దిగా మూలిగింది.

ఇక సంకోచించి లాభం లేదనుకున్నాడు యాజులు. ఈ ప్రయత్నంలో తన గుండె పగిలిపోవటం వల్ల ప్రాణాలు పోయినాసరే గదిలో ఏమి జరుగుతున్నదో చూసి తీరవలసిందే. లోకం యావత్తు నిద్రావస్థలో ఉంది. తనకు రాగల ఆపద ఏమిటి? కుర్రవాడల్లే భయపడితే ఏం లాభం? తనకు యాభై తొమ్మిదో ఏడు! ఎవరన్నా చూస్తే ఏమనుకుంటారు? ఇప్పుడు తన వయస్సు ఏ పదో పన్నెండో ఉంటే బాగుండును!....

“ఇకరా! మనకిప్పుడా పెద్ద మనిషితో కొంచెం పని ఉంది! దిగు. చప్పుడు చెయ్యకు!” అంటూ ప్రసాదరావు మెల్లిగా మండపం మీదినించి వీధిలోకి జారి శంకరయ్యను కూడా దింపాడు.

యాజులు మనుష్యుల సందడికి వెనక్కు తిరిగి వీధివైపు చూస్తున్నాడు.

“ఎవరు వారు?”

యాజులు సరిగా అడుగెత్తు ఎగిరాడు. చప్పున అరుగుమీదినించి దిగి రోడ్డు మీద నుంచున్నాడు. తను చేస్తున్న పనికి ఇద్దరు సొక్షులు. ఒకడు ఆ గదిలో ఉండవలసిన ప్రసాదరావు, రెండోవాడు పిచ్చి ముండాకొడుకు శంకరయ్య!

“ఓహో, యాజులవారా! ఏదో పనిమీద ఉన్నారల్లే ఉంది. సరోజిని మేలుకునే ఉందేమో, తలుపు తట్టకపోయినారా?” అన్నాడు ప్రసాదరావు.

శంకరయ్యకీ నాజుకూలు తెలియవు దెబ్బే తప్ప.

“అయితే, నిన్ను అరగంట నించీ గమనిస్తున్నాను. ఎందుకట్లా కాలుకాలిన పిల్లల్లే అరుగు లెక్కా దిగా లోపలికి చూడా. అటూ ఇటూ పరీక్ష చెయ్యా - ఏమిటిది? ఏమిటి నీ ఉద్దేశ్యం? నువ్వువీ విడిచేసిన వాడివని నేను ఎన్నడూ అనుకోలేదు. ఛీ!”

యాజులు మాటాడవలసిన అగత్యం వచ్చింది. కాని ఆయన వేసిన గుటక వల్ల ఏం చెబుతున్నాడో సరిగా తెలియలేదు వినేవాళ్ళకు.

“అక్ - నేనుక్ - యాక్!”

ఇక లాభం లేదని యాజులు ప్రయత్నం మాని మౌనం వహించాడు. మాటాడినా మానినా గుటకలు తప్పలేదు.

“మీరు కూడా అట్లా అంటారేం, తాతగారూ! పెద్దవాడాయన చూస్తే తప్పేం వచ్చిందీ? ఆ గదిలో వుండేది సరోజినీయేగా!”

“పెద్దతనం బుగ్గయినట్టే ఉంది! ఏం చేస్తున్నావంటే గుడ్లు పెట్టుకు చూస్తూ మాట్లాడడేం?” అన్నాడు శంకరయ్య.

“ఆయన్నడగటం ఎందుకూ? ఇప్పుడే తేలుస్తాను. సరోజినీ!”

“ఎవరది?” అంటూ సరోజిని తలుపు తెరిచింది. ఒక చేత్తో కుచ్చెళ్ళు సర్దుకోవటం చూస్తే అప్పుడే బట్ట కట్టుకోవటం ఆయినట్టు కనపడుతున్నది. “నువ్వట్రా అన్నయ్యా? ఎక్కడికి వెళ్ళావు భోంచేసి?”

“ఇక్కడే మండపం మీద కూచున్నాం. నేను శంకరయ్యతాతా - నువ్వు గదిలో ఏం చేస్తున్నావు?”

“బట్ట కట్టుకున్నాను, ఏం?”

“ఏం లేదులే? నీవు లోపలికి పదవే, అమ్మాయి! నాకింకా కొంచెం పనుంది.”

ప్రసాదరావు సంతోషంతో పొంగిపోతున్నాడు. అతను పెద్ద నాటకం ఆడాడు. అందుకు అనేకమంది సహాయం చేశారు. ముందు పెత్తల్లీ, లచ్చయ్యగారి భార్యా ఊళ్ళో లేకుండా ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు. ఆ తరవాత లచ్చయ్య ప్రసాదరావు ఫలానా అని ఎవరికీ తెలియకుండా నెగ్గించుకొచ్చాడు. తరవాత శంకరయ్య తన బుట్టలో చాలా ఒడుపుగా

పడ్డాడు. సరోజిని తన వంతు వచ్చేటప్పటికి తన పోర్నను చక్కగా నటించింది. ఇంత నాటకం ఈ యాజులు ముండాకొడుకు పరాభవానికా? కాలాన్ని వెనక్కు తిప్పాలని చూస్తున్న మూర్ఖులలో ఈ యాజులు ఒకడు. ఇతడిచేత సరోజినీ, ఆమె తండ్రి చాలా బాధపడవలసి ఉన్నారు.

ప్రసాదరావు పళ్ళు బిగబట్టి, “పెద్దవాడివైపోయినావు. ఇంకోణ్ణి ఐతే చీల్చి ఉండును. వెళ్ళు” అని ఉరిమాడు.

“చేసేది శివపూజలూ, దూరేవి దొమ్మర గుడిసెలూ! ఈ మొహానికి గాంధీ మహాత్ములు చాల్లేదుట. ధర్మాన్ని ఉద్ధరించేటందుకు - అవతరించాడు - అవతారం!”

ఒక్క క్షణం యాజులుకు లోపలినించి ఉద్రేకం వస్తున్నది. దాన్ని ఎట్లా బయటపెట్టినా వెధవ కావటం తప్ప ఏమీలేదు.

తలవంచుకొని యాజులు ఇంటిదారి పట్టాడు.

ప్రసాదరావు ఆయనవంకే చూస్తూ “ఆ పరిస్థితుల్లోనేనైతే అంత గాంభీర్యంగా ఉండగలనా?” అనుకున్నాడు.

“ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావు?” అన్నాడు శంకరయ్య.

“ఏమీలేదు!” అంటూ అతను లోపలికి వెళ్ళి తలుపు వేసుకున్నాడు.

మొదటి ముద్రణ : వినోదని, నవంబర్ 1935